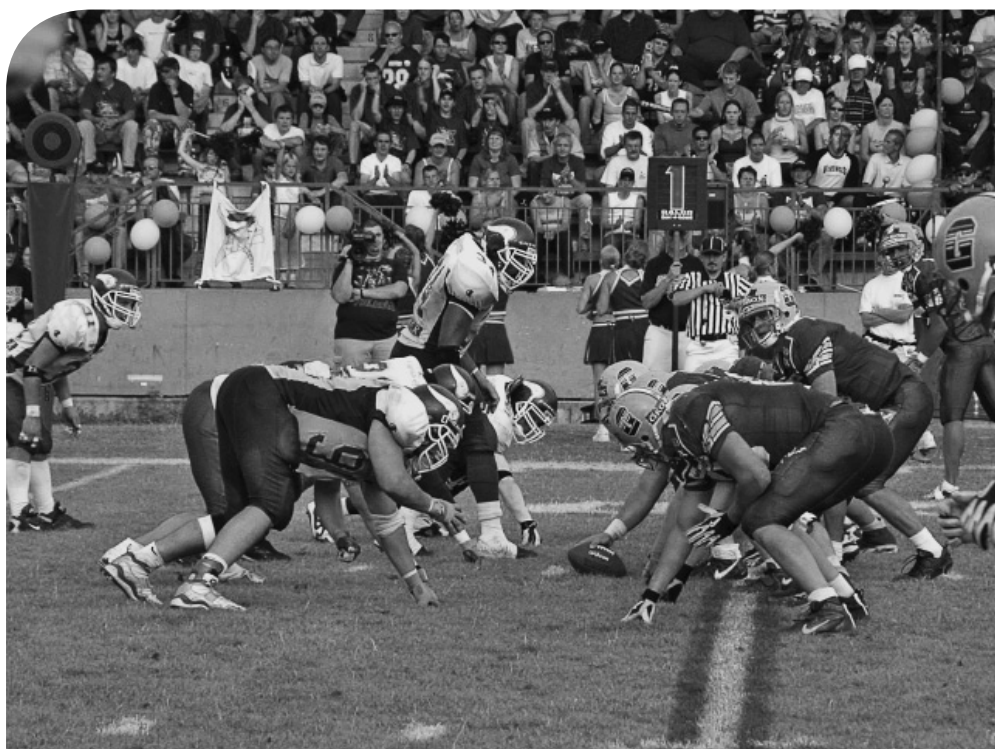

הכדור אינו עגול - הוא אליפטי!

:: דובי גולדמן

לא מזהיר בהרבה. הכדורגל בהחלט מרהיב ושובה עין אבל התחרותיות לא ממש קיימת. מי שלא שם את כספו על ברצלונה בפתחת העונה - שיקום. היורוליג - הגרסה המודרנית לאליפות אירופה בכדורסל - נמצאת על סף פשיטת רגל כלכלית. לא מפתיע, בהתחשב בעובדה שמדובר בעונה ארוכה ומשעממת שסופה ידוע מראש. שלוש מהקבוצות שהגיעו השנה לפיינל פור היו שם גם בשנה שעברה. רק הדירוג השתנה מעט.

בזירה המקומית המצב גרוע בהרבה. הליגה בכדורסל היא שיעמומון ארוך אחד כששתי קבוצות נאבקות בינן על האליפות בשעה שתקציבן המשותף גדול פי שניים מהתקציב של כל שאר קבוצות הליגה ביחד. תכלית המאבק אינה ברורה היות שמכבי תל אביב ממילא שריינה לעצמה מקום ביורוליג, גם אם תסיים אחרונה בטבלה (והיא לא - אל דאגה). גם הליגה בכדורגל הסתיימה בערך באמצע העונה, כשאף קבוצה לא מצליחה להתקרב למכבי חיפה.

ספורט תחרותי וכלכלת השוק

לכאורה, אין מה לבוא בטענות אל מנהלי הליגה. אחרי הכל מדובר בכלכלת שוק. אם מנצ'סטר יונייטד היא הקבוצה העשירה בתבל, מדוע שלא תרכוש שחקנים מדי שנה כדי לשמור על מקומה בצמרת ובכך להגדיל את הכנסותיה? מי יכול להתלונן על רומן אברמוביץ', שהשקיע מכספו כדי לזכות באליפות? ומה הפלא שמכבי ת"א דואגת לשריון מקומה באירופה? הרי נצחון מקרי של הפועל ירושלים עלול לפגוע בה פגיעה כלכלית אנושה, כשלא תזכה לקבל ארבעה מיליון דולר מכספי האגרה. לפני מספר שנים הפסידה מנצ'סטר יונייטד לגלטאסאריי התורכית בקרב על עליה לליגת האלופות. הפסד זה גרם נזק כלכלי אדיר לקבוצה והביא אותה ליזום מפעל מתחרה בו ישחקו 16 קבוצות

שיטת דראפט, תקרת שכר וחלוקה שוויונית של ההכנסות הפכו את ליגת הפוטבול האמריקאית לליגה התחרותית בעולם.

איך שלא נסתכל על זה, הספורט האירופאי מתחיל להימאס. פעם אחר פעם אנחנו מגלים שהתחרותיות נעלמה, שחקנים המשחקים בשביל הסמל הם מצרך נדיר והכסף מושל בכל. כל חובב כדורגל מתחיל ודאי ניחש כבר בתחילת העונה כי צ'לסי תזכה באליפות הליגה האנגלית. מי זוכר שלפני שלוש שנים היתה זו קבוצת אמצע טבלה, ורק רומן אברמוביץ' הוא שהפך אותה לאימפריה אירופאית בזמן קצר ביותר, תוך הזרמת מאות מיליוני פאונד לצעצוע החדש שלו. לקבוצות כמו פורטסמות' או מידלסבורו לא היה ולא יהיה סיכוי אמיתי להתמודד על האליפות. בליגת האלופות המצב

אנחנו רגילים לראות בארצות הברית את הבית של ליגת הכדורסל הטובה בעולם - ה-NBA. אבל האמת היא שהכדורסל הוא רק הספורט השלישי בפופולריות שלו בצפון אמריקה, קצת מעל ההוקי. הרבה מעליו נמצא הבייסבול, והראשון ברשימה - הפוטבול.

בקבוצת פוטבול משחקים
כשמונים שחקנים, והיכולת
של שחקן אחד לסחוב
קבוצה שלמה על גבו
מוגבלת הרבה יותר.

בעונת 2005 שודרו בשידור
כלל ארצי כמעט חצי מן
המשחקים של הניו-אינג'לנד
פטריוטס. לעומת זאת
שודר רק משחק אחד של
הסינסינטי בנגאלס, אבל
שתי הקבוצות קבלו בדיוק
אותה הכנסה ממכירת שיחור
הטלוויזיה.

ב-12 השנים מאז הונהגה
חלוקת ההכנסות השוויונית
היו כבר תשע אלופות שונות
(מתוכן ארבע שזו זכיתן
הראשונה).

ב) תקרת שכר - בבייסבול, בכדורסל ובפוטבול
נהוגה תקרת שכר. בבייסבול זאת תקרה מאוד
גמישה, הניתנת למעשה למתיחה אינסופית,
בתנאי שהקבוצה מוכנה לשלם מס על
המשכורות הגבוהות. בכדורסל תקרת השכר
בשנים האחרונות מעט אטומה יותר וקשה
לפריצה, אך עדיין ניתנת להגדלה בתנאים
מסוימים. כך או כך, הסיבה העיקרית להנהגת
התקרה היא רצונם של בעלי הקבוצות לעצור את
התהליך שבו עולות משכורות השחקנים על-
חשבון רווחי הבעלים. בפוטבול הונהגה תקרת
שכר קשיחה ואטומה: סכום מקסימאלי קבוע
שמותר לכל קבוצה להוציא על משכורות. גם
כאן פעל באופן חלקי האינטרס לשמור על רווחי
הבעלים מפני השכר של הכוכבים, אבל הסיבה
העיקרית היא הרצון ליצור ליגה שוויונית,
שתהיה אטרקטיבית ומעניינת ולכן גם מכניסת
כסף לבעלי הקבוצות. זאת גם הסיבה שב-1994,
באחד מרגעי השפל של הליגה, נוסף המרכיב
המהפכני השלישי, שלא קיים באף ענף ספורט
אחר בעולם:

ג) חלוקת הכנסות שוויונית - שבעים עד
שמונים אחוז מן ההכנסות בליגת ה-NFL
מחולקות שווה בשווה בין כל הקבוצות. הליגה
שולטת על ההכנסות מכל זכויות השידור
והחסויות, על אחוז גדול ממכירת הכרטיסים,
על אחוזים ממכירת חולצות וכובעים ועוד.
את כל ההכנסות הללו היא מחלקת בין כל
הקבוצות באופן שוויוני. בעונת 2005 שודרו
בשידור כלל ארצי כמעט חצי מן המשחקים של
הניו-אינג'לנד פטריוטס. לעומת זאת שודר רק
משחק אחד של הסינסינטי בנגאלס, אבל שתי
הקבוצות קבלו בדיוק אותה הכנסה ממכירת
שידורי הטלוויזיה.

דוגמא נוספת לגישה השוויונית של פרנסי הליגה
היא מכירת זכויות השידור. בעוד שבאירופה
האופנה האחרונה היא תשלום עבור צפייה
(זכויות המונדיאל, הליגה האנגלית, שידורי
כדורסל בארץ... אפילו לראות את הפועל כפר

קבוצות שלא יצטרכו להתמודד מול כל מיני
סינדרלות. הרעיון נדחה בינתיים אך לא ירד
מסדר היום.

מוזר, אבל יש מודל אחר. והוא נמצא דווקא
בלב הקונצנזוס האמריקאי. אנחנו רגילים
לראות בארצות הברית את הבית של ליגת
הכדורסל הטובה בעולם - ה-NBA. אבל האמת
היא שהכדורסל הוא רק הספורט השלישי
בפופולריות שלו בצפון אמריקה, קצת מעל
ההוקי. הרבה מעליו נמצא הבייסבול, והראשון
ברשימה - הפוטבול. מזה 12 שנה מתנהלת
ליגת הפוטבול האמריקאית - ה-NFL במודל
כמעט שוויוני. לכל קבוצה יש בעלים, והבעלים
מעוניינים לראות את התשואה הגדולה ביותר על
ההון, אבל הדרך לכך היא יצירת שוויון ושיתוף
אינטרסים בין כל שלושים ושתיים הקבוצות
המרכיבות את הליגה.

השוויון בליגה נוצר באמצעות שלושה
מרכיבים:

א) דראפט - זאת אינה המצאה של ה-NFL
אלא שיטה שקיימת בכל הספורט האמריקאי.
לפי שיטה זאת, השחקנים החדשים שנכנסים
לליגה לא נבחרים בשוק חופשי אלא בסדר
שנקבע מראש. הקבוצות החלשות בוחרות
ראשונות והקבוצות החזקות בסוף. המטרה
היא ליצור איזון ברמת השחקנים בכל קבוצה.
השיטה הזאת עובדת גם בבייסבול, בהוקי
ובכדורסל, אבל בענפי ספורט אלה מחזיקה כל
קבוצה מספר קטן יחסית של שחקנים. כתוצאה
מכך, קבוצה חלשה הזוכה בסופרסטאר, כזה
המגיע לדראפט פעם בכמה שנים (מייקל
ג'ורדן, לברון ג'יימס, קובי בראינט), יכולה
להפוך למעצמה עד סוף הקריירה של השחקן.
בקבוצת פוטבול משחקים כשמונים שחקנים,
והיכולת של שחקן אחד לסחוב קבוצה
שלמה על גבו מוגבלת הרבה יותר. קבוצת
הפוטבול המצליחה ביותר בראשית העשור,
הניו-אינג'לד פטריוטס, היא קבוצה שאין בה
אף סופרסטאר.

קצה הקרחון

נגיד בנק ישראל סטנלי פישר יצא בהכרזה בתחום ההשכלה הגבוהה דווקא:
יש להעלות את שכר הלימוד באוניברסיטאות. זה כשלעצמו לא מעניין במיוחד,
וגם לא מפתיע במיוחד, אבל הנימוקים... הם באמת מעוררים השתאות.
"המערכת האוניברסיטאית נמצאת תחת מתח רב", אמר "בעבר מרבית הישראלים שלמדו
לדוקטורט בחו"ל, שבו ארצה. כיום, בעיקר בעקבות הפרשי המשכורות וההיצע הנמוך של
משרות, מרביתם אינם שבים. אם האוניברסיטאות רוצות לשמור על כוחן ולהשאיר את ישראל
בחזית המדעית, עליהן לגייס כספים נוספים. תקציב זה אינו צריך לבוא מכספי הממשלה. על
מנת לחזק את האוניברסיטאות, יהיה צורך להעלות את שכר הלימוד" (אתר nrg 12/6/2006).
אכן כל התירוצים כשרים להפיכת ההשכלה האקדמית להשכלה לעשירים.

אבל כל נשכה את בעלי הקבוצות. כמו כל קפיטליסט טוב, הם מתעניינים בעיקר בתוצאות הכלכליות של השיטה החדשה. גם כאן הנתונים מרשימים. ב-12 השנה מאז השינוי הגדול עלו ההכנסות משידורי טלוויזיה מ-1.1 מיליארד דולר לעונה לסכום שיא של 3.9 מיליארד דולר (סכום דמיוני בהתחשב בעובדה שבעונת הפוטבול 21 מחזוריים בלבד). גם השחקנים, שמשכורתם הוגבלה בתקרת השכר, זכו לראותה מתרוממת ממעט פחות משישים מיליון דולר לשנה ללמעלה מ-95 מיליון דולר בעונה הקרובה ו-109 מיליון הצפויים לעונת 2007. אמנם חבריהם בליגת ההוקי והבייסבול ראו עליות שכר גבוהות בהרבה, אבל לא לפני ששביתות שחקנים ארוכות כמעט והביאו אסון על הענף כולו (בהוקי בוטלה עונה שלמה, בבייסבול חצי עונה).

והחשוב מכל: את עונת 2004 לא סיימה אף קבוצה בהפסד. אוקלנד, בקצה בתחתון, הרוויחה 7 מיליון דולר ואילו דאלאס וושינגטון סיימו עם רווח של כ-54 מיליון במקום הראשון (למרות שעל המגרש היתה זו אחת השנים הגרועות של שתייהן). כך נשמרת רמה גבוהה של שוויון כלכלי. היחס בין ערך הקבוצה העניה ביותר (מינסוטה) והעשירה ביותר (וושינגטון) עומד על 2:1.

לא מפתיע שתוצאות כאלה הפכו בעלות על קבוצת פוטבול לנחשקת. בנוסף לזוהר ולפרסום שמביאה בעלות על קבוצת ספורט מצליחה, הרי שזאת נתפסת כהשקעה יציבה ובטוחה. אחד מבעליה לשעבר של קבוצת הבולטימור רייבנס הגדיר כך את מדיניותם של בעלי הקבוצות: "32 רפובליקנים שמנים שמצביעים כמו סוציאליסטים".

"32 רפובליקנים שמנים"? בעצם רק 31. כי רק לשלושים ואחת משלושים ושתיים הקבוצות בליגה יש בעלים פרטיים. קבוצת הגריין ביי פאקס שייכת לאוהדיה, פשוטו כמשמעו. מניות הקבוצה מוחזקות בידי האוהדים (למעלה ממאה אלף). מניות אלה אינן סחירות, והקבוצה לא מחלקת דיבידנדים. זכותם היחידה של בעלי המניות היא השתתפות באסיפה השנתית והשפעה על בחירת הועד המנהל (שכל חבריו, למעט יושב הראש, עובדים ללא שכר). המניה אפילו לא מקנה הנחה ברכישת כרטיסים עונתיים. ובכל זאת, בכל הנפקה שעשתה הקבוצה בשנים האחרונות היה הביקוש למניות גדול בהרבה על ההיצע. תחשבו על זה בפעם הבאה שמישהו יספר לכם שמכבי תל-אביב היא "הקבוצה של המדינה".

סבא נגד מכבי פתח תקוה עולה 30 שקלים) מכרה ה-NFL את זכויות השידור עד שנת 2012, תוך התניה כי כל המשחקים המרכזיים ישודרו בערוצים פתוחים.

שיטה שבה כולם מרוויחים

התוצאות לא מאכזבות: ליגת ה-NFL היא הליגה המרתקת בעולם. הסיכוי לנחש את האלופה בתחילת השנה (מלאכה לא מסובכת ברוב הליגות בעולם) הוא קטן. ניתוחי הפרשנים בעונת המלפפונים מתגלים כחסרי שחר כמה שבועות אחרי תחילת המשחקים. מאז הווסדה של הליגה, במשך 28 שנים היו לה 13 אלופות שונות. לא רע בהשוואה לליגה הישראלית בכדורסל, אבל ב-12 השנים מאז הונהגה חלוקת ההכנסות השוויונית היו כבר תשע אלופות שונות (מתוכן ארבע שזו זכייתן הראשונה). מאז 1995 ועד היום רק שתי קבוצות הצליחו לזכות באליפות שנתיים ברציפות ורק שתי קבוצות זכו יותר מפעם אחת. המתח מתמיד, הצופים נהנים, וגם האוהדים של אחרונת הקבוצות בליגה יודעים שיש למה לקוות בעונה הבאה.

לא מפתיע שתוצאות כאלה הפכו בעלות על קבוצת פוטבול לנחשקת. בנוסף לזוהר ולפרסום שמביאה בעלות על קבוצת ספורט מצליחה, הרי שזאת נתפסת כהשקעה יציבה ובטוחה.

חבי' גולדמן הוא חבר קיבוץ ישבתה

קצת הקרחון

"אנחנו רוצים להפריט את השלום" שמעון פרס במסע הארצות הברית באמצע מאי, שנה זו, כפי שהוא מצוטט ב"ישראל", עיתון המחולק בתחנות הרכבת ואגד.